

ספרות עברית וכללית לעולים חדשים

הוראות

- א. משך הבחינה: שעה וארבעים וחמש דקות.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני פרקים.
פרק ראשון: שירה (שירים מן המחצית השנייה של המאה ה-20
בנושא "החברה הישראלית - בין שבר לאיחוי") (2x25) – 50 נקודות
פרק שני: ספרי קריאה (1x50) – 50 נקודות
סך הכול – 100 נקודות
שני הפרקים בבחינה הם חובה.
ענו על השאלות על פי ההוראות האלה:
מן הפרק הראשון (שירה) ענו על שתי שאלות.
מן הפרק השני (ספרי קריאה) ענו על שאלה אחת.
- ג. חומר עזר מותר בשימוש: (1) רשימת יצירות.
(2) מילון עברי-לועזי / לועזי-עברי.
- ד. הוראות מיוחדות:
(1) יש לרשום בראש כל תשובה את מספר הפרק ואת מספר השאלה שבחרתם להשיב עליה.
(2) אין להדגים באמצעות אותה יצירה בתשובות שונות.
(3) יש לשים לב לכתב, לכתיב, לפיסוק ולכללי הדקדוק.
(4) לנבחנים אינטרניים: חובה לצרף למחברת הבחינה את רשימת היצירות שנלמדו.

לנבחנים אקסטרניים ולנבחני משנה: תימסר רשימת יצירות.

ההנחיות בשאלון הן מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

השאלות

פרק ראשון — שירה

(שירים מן המחצית השנייה של המאה ה־20 בנושא "החברה הישראלית —

בין שבר לאיחוי")

(50 נקודות)

ענו על שתיים מן השאלות 1-6 (לכל שאלה — 25 נקודות).

1. קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

נַעֲרָה מִן הַקְּטָמוֹנִים (חַתְּדָּאֲרָד) / מִירֵי בֶן שִׁמְחוֹן

נַעֲרָה שְׁחוּרָה עִם חֲטָטִים בְּפָנִים

עַלִּיזָה אֶלְפִנְדָּרִי

בְּמָקוֹם שְׁנוּעַד לְאֲנָשִׁים אַחֲרִים

מְכַבֶּסֶת אֶת בְּגָדֶיהָ

כְּמִי שְׁעוֹשָׂה הַטּוֹב בְּעֵינֵי אֱלֹהִים

אֲחֵר כָּד תְּדַיֵּחַ רֶצְפָּה

וְיִתְקַן פְּרָחִים בְּאֶגְרָטֶל

הִיא מִתְאַיֶּמָה אֶת צִבְעֵי הַחֲלָצָה לַחֲצֵאִית

הִיא לֹא שָׁמָּה עַל הַחֲטָטִים בְּפָנִים

הִיא שָׁמָּה עַל זֶה שֶׁכִּבְּהָ עָבָה שֶׁל "מִיק אֶפ"י

וְלֹא רוֹאִים כָּל כָּד.

בְּכָלל זְכִיּוֹתֶיהָ וְהַצְלָחוֹתֶיהָ לֹא תְלוּיּוֹת בָּזָה

הִיא מְקַפֵּידָה לְמַלֵּא אֶת חוֹבוֹתֶיהָ לְפִי הַסֵּדֶר

וְאִמּוֹנָה הֵיטֵב עַל מִי "בְּסֵדֶר" מִי "לֹא בְּסֵדֶר".

מִדֵּי פַעַם יֵשׁ לָהּ הַתְּפָרָצִיּוֹת, אֲבָל בְּצֵדֶק

בְּהִתְחַשֵּׁב בְּעֵבְדָהּ שֶׁכָּל כָּד הַרְבֵּה אֲנָשִׁים לֹא יוֹדְעִים אִיךָ לְהִתְנַהֵג

זֶה הַטֵּבֵעַ שֶׁלָּהּ

הִיא לֹא סוֹבֶלֶת אֶת כָּל אֵלֶּה שְׂאוֹמְרִים שְׁטִיּוֹת

שְׂאִין לָהֶם טַעַם

וְשֶׁלֹּא שׂוֹמְרִים עַל הַכְּבוֹד שֶׁלָּהֶם

אִמָּא שֶׁלָּהּ מֵתָה מִהֲתַקּוֹף לֵב כְּשֶׁהִיָּתָה קֹטְנָה

וְאִבָּא שֶׁלָּהּ שָׂרָת בְּבֵית־סֵפֶר מְמַלְכֶתִי דְתִי עַל יַד הַבַּיִת

הִיא אוֹהֶבֶת אֶת הָאֵחַ שֶׁלָּהּ יַעֲקֹב

שֶׁהִתְקַדַּם בְּחַיִּים

וְהוּא אֲדַמְיִנִּיסְטְרָטוֹר בְּמַחְלָקַת הַמְּשָׁק שֶׁל הָאוּנִיבֶרְסִיטָה

אחראי על כך וכך עובדים
שֶׁמְקַבְּלִים אֶת הַמְשַׁכֶּרֶת מִיָּדוֹ וְנוֹתְנִים לוֹ כְּבוֹד.
היא פתבנית ומספיקה 120 מלים בדקה
העבודה זה הדבר הכי חשוב בשבילה בחיים
כל בקר בִּ30: 7 בדיוק רואים אותה בתחנה
(יש לה קביעות וגם הפנסיה שלה מסודרת).
בשעות הפנויות היא סורגת גובלנים
שקנתה בעיר העתיקה בשבת.
אשר מתקשר לפעמים מן המוסד
אבל היא לא מראה לו פנים כל כך
זה טוב בשביל שידע שהיא רצינית
ושלא יחשב שהיא תסכים לפני החתונה.
לפעמים היא יוצאת עם אח שלה יעקב לִסְרֵט
מגלח למשעי ובנעלים מצחצחות
וכל השכונה רואה שהיא מבקת
והשם שלה נשאר נקי.
כלים בשכונה יודעים שעליזה היא בחורה ללא רבב
אומרת "שלוס" ו"מה שלום הילדים"
יודעת לתפר ויושבת בבית
בחורה רצינית.
יום בוא והמזל שלה גבוא גם כן
בבוא בחור לעגו והיא תתחתן
ותוליד ילדים שיגדלו בעזרת השם
ויעריכו את האמא שלהם.

בשיר זה מתוארים המעשים והפעולות של עליזה אלפנדרי ומתוארות גם המשפחה שלה והשכונה הסובבת אותה.
הסבירו והדגו מה אפשר ללמוד על דמותה של עליזה אלפנדרי ממעשיה ופעולותיה ומתיאורי המשפחה והסביבה בשיר.

2. לפניכם שיר בלי שם (המתחיל במילים "סלימה את דומעת") מאת אמירה הס.
קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

בית 1

סלימה את דומעת שם עדין ליד הפריז'יידר עם בלוק הקרח על

הַעֲיִנִים שְׁלִי
זֶה הָיָה בְּצָרִיךְ הַפֶּחַח
שׁוּם קוֹסֶם מֵאַרְץ עוֹצוּ לִי לָאֵן לְרוּץ לֹא בָּא
מִמְסַמֶּרֶת נַפְשִׁי שְׁלֹא תִפְרָח
עֲמִדְתִּי לְיָדְךָ סְלִימָה וְלִילָה בְּמַעֲבְרָה חֲלֵף מֵעֲלִינוּ כְּמוֹ צֶל כְּבֹד

בית 2

יֵשׁ לִילוֹת שְׁזָכְרוֹן קַקְטוּסִים מְעַקְצִים בְּלִשׁוֹן וּבְגוּף
כִּי אֶכְלְתִּי מִפְּרֵי דַעַת הַצֶּבֶר

בית 3

הוּ רִיחַ נְרִקִּיסִים מְשַׁכָּר
מוֹשֵׁף רְגְלֵי יֶלֶד לְרוּץ עֵמֶק בְּתוֹךְ בְּצַת נַחַל קִישׁוֹן
וְזָרִים בְּיָדָיו —
רִיצַת בְּקָר חֲלוּמָה אֶל לַע הַבְּצוֹת הַמְרָהִיב
הַקִּיצַתְנִי אֶל בְּקָר שְׁכָלוֹ שְׁכָר וּשְׁעַת בֵּין שְׁמֵשׁוֹת אַדִּירָה חֲפָנָה אֶל תּוֹכִיָּה יִלְדָה קַלְת גּוּף נוֹשְׁמֹת נוֹף פְּרוֹשׁ
לְכָל גּוֹלָה אֶל עוֹלְמוֹ.

בית 4

הַיִּיתִי עֲשׂוּיָה מְשִׁי טָהוֹר וּמִלְמָלָה
וְנַפְשִׁי מְסַרְקֶת בְּפָרַח מְסַרְק שׁוּלְמִית

בית 5

מֵה לָךְ סְלִימָה טָרֶם נוֹלְדָתְךָ נְסַפִּית אֶל יָמִים נְקֻשִׁים וְאַתָּה עוֹדָךְ
נֶצֶן מִתְהַפֵּף לְאִשָּׁה בְּעוֹלַת אִישׁ, יִלְדָה יְתוּמָה מֵאַב
וְאִין לָהּ חוֹבֶק. וְרַק אֲנִי נֶצֶבְתִּי לָךְ מִרְחוֹק עַל שְׁפַת הַיָּאוֹר
מֵאַסְפֹּת אוֹתָךְ אֶל תּוֹכִי גְרָה אֶסוּפִית

בית 6

עֲיִנְךָ כֹּה קִטְנוֹת וְיוֹקְדוֹת רְגָשׁ סְתוּם
כְּמוֹ חֵד חֲנִית
כְּמוֹ יְהִלּוּם מְלֻטָּשׁ
בֵּין עֵי חֲרָבוֹת שְׁמַחְתָּךְ
עוֹד בָּךְ דְּקָלִים וְעֵסִיס הַתְּמָר.

תארו והסבירו את הלשון הציורית בשלושה מן הבתים בשיר, והסבירו את התרומה של הלשון הציורית הזאת לאפיון שתי הדמויות בשיר – סלימה והדוברת.

3. קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

וְהִגִּירַת הַזֹּרֵי / יהודה עמיחי

וְהִגִּירַת הַזֹּרֵי לֹא נִרְגְּעָה בִּי.
דָּמִי מִמְּשִׁיךְ עֲדִין לְשִׁקְשֵׁק בְּדַפְנוֹתַי
גַּם אַחַר שֶׁכָּבַר הַנַּחַח הַכְּלִי עַל מְקוֹמוֹ.
וְהִגִּירַת הַזֹּרֵי לֹא נִרְגְּעָה בִּי.
רוּחוֹת זְמַן רַב עַל אֲבָנִים.
הָאֲדָמָה שׁוֹכַחַת צְעָדֵי דוֹרְכִים בָּהּ.
גֹּרֵל נוֹרָא. קִטְעֵי שִׁיחָה אַחַר חֲצוֹת.
הַשָּׁג וְנִסְיָגָה. לִילָה מִזְפִּיר וַיּוֹם מִשְׁפִּיחַ.
עֵינַי שֶׁהִסְתַּכְּלוּ זְמַן רַב לְתוֹךְ מִדְבָּר גְּדוֹל
וְנִרְגְּעוּ מֵעַט. אִשָּׁה אַחַת. כְּלָלִי מִשְׁחָק
שֶׁלֹּא הִסְבִּירוּ לִי הֵיטֵב. חֲקִי כָּאֵב וְכֶבֶד.
עוֹד עֹכְשׁוֹ לְבִי, בְּקִשֵׁי יִשְׁתַּכֵּר
בְּלֶחֶם אֶהְבֵּתוֹ הַיּוֹמִיזְמִית. הַזֹּרֵי בְּמוֹ הִגִּירָתָם.
עַל אִם הִדְרָךְ, בָּהּ אֲנִי תַמִּיד יְתוֹם בְּלִי אִם,
צָעִיר מִדֵּי בְּשִׁבִיל לְמוֹת, זָקֵן מִדֵּי לְמִשְׁחָקִים.
וְעֵינַי חוֹצֵב וְרִיקְנוֹת הַמְחַצֵּבָה בְּגוֹף אֶחָד.
אַרְכֵּאוֹלוֹגִיָּה שֶׁל עֵתִיד, בְּתֵי נְכוֹת
שֶׁל מָה שֶׁלֹּא הָיָה. וְהִגִּירַת הַזֹּרֵי
לֹא נִרְגְּעָה בִּי, וּמַעֲמִים מְרִים לְמִדְתִּי
שְׁפוֹת מְרוֹת לְמַעַן שְׁתִּיקָתִי
בֵּין הַבְּתִים, אֲשֶׁר דּוֹמִים לְאֲנִיּוֹת תַּמִּיד.
וְכָבֶר עוֹרְקֵי וְגַם גִּידֵי כֶּסֶבֶד
שֶׁל חֲבָלִים שֶׁלֹּא אֶתִיר. וְאַחֲרֵךְךָ
מוֹתֵי וְסוֹף לְהִגִּירַת הַזֹּרֵי.

כיצד משפיעה על הדובר בשיר הגירת הזריו? הסבירו והדגימו את דבריכם.

4. קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

ספור על הסבתא / אריה סיון

אתה רוצה לדעת מה הנה פה פעם במקום הזה

לפני הכביש והבתים ואילנות הסרק?

חול הנה פה פעם במקום הזה, חול בתולי

וסבתך היתה הולכת פה מתחת לשקמה

5 וצפרים היו תוקעות מקוריהן בפרי הלא מוגן

ומציצות מעל ראשה את ציוצי המלחמה הנוראה מכל —

המלחמה על שטח המחנה.

וסבתך, עלמה תמה, חשבה לפי תמה

כי אלו הן סימפוניות מפלאות

10 לכבוד השחר הבוקע מחדש,

אולי אפילו לכבודה.

ונה הביא אותה להתישב פה, במקום הזה —

ואת השאר אתה יודע, בנדאי.

בשיר זה מתואר פער בין תפיסת המציאות של הסבתא ובין המציאות שהייתה "פה פעם במקום הזה" (שורה 1).

תארו והסבירו את הפער הזה בשיר. מהי, לדעתכם העמדה של הדובר בשיר כלפי הפער? הסבירו והדגימו את דבריכם.

5. קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

נעילה / פרץ דרור בנאי

תרצה אותי אני יודע את מקומי

לא עוד זר בעירי

כי לוייתי את צמיחת הבתים האלה

עד הייתי למתיחת כבישים חדשים

תרצה אותי אני יודע את מקומי

כי נגמלתי במשך הזמן מעברי

וקיומי פה שוב איננו מתנה

אנשים מברכים אותי בלכתי ברחוב

יש לי ידידים מעט
ואף לא שונא אחד
ואם בכל זאת מישהו פעם יתנגז או יטרד
אז לא נורא
אני מדבר בשפה הזאת כאלו נולדתי בה
ככה זה בחיים אם מתגברים
ודוחים את הכל הספנה
הימים באים כמו מתנה
והאדם סופו להתפייס עם קיומו

תארו את חוויית ההגירה של הדובר בשיר, והסבירו את רגשותיו בעקבות חווייה זו.

6. קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

תקון הריחות / ארז ביטון

מה אתם רוצים ממני,
טעם ערק וריח זעפרן צורב,
אני כבר לא אותו היילד,
אבוד בין רגלים שמשחק סנוקר
בקפה מרקו
בלד.
עכשו חברים
אני לומד לאכל גלידה מבדלח
מאוטו שמשמיע קולות של צפורים
בערב,
אני לומד לפתח דלתות
בתבות נגינה עתיקות.
עכשו
נשים בטעם תות-שדה
מלמדות אותי להריח כריכות של שקספיר
מן המאה השבע עשרה
מלמדות אותי לשחק בכתול סיאמי
בתוף סלון ירק,
חברים.

על פי השיר כולו, מהו התיקון שאליו רומז שם השיר? האם לדעת המשורר אכן התרחש תיקון?
הסבירו והדגימו את דבריכם.

פרק שני — ספרי קריאה (50 נקודות)

ענו על אחת מן השאלות 7-9.

7. הכלב היהודי/ אשר קרביץ

הספר "הכלב היהודי" בוחן שאלות מרכזיות הנוגעות למשמעות החיים בתקופות קשות. הציגו שאלה מרכזית הנבחנת בספר, והסבירו כיצד באה לידי ביטוי בספר התמודדות הדמויות עם שאלה זו.

8. קלקידן/ דורית אורגד

האם עלילת הספר "קלקידן" היא אופטימית או פסימית? או שמא היא גם אופטימית וגם פסימית? הסבירו והדגימו את דבריכם על פי שני אירועים מרכזיים עמם מתמודד גיבור הספר ועל פי הסיום של הספר.

שימו לב: על שאלה 9 אפשר לענות או על פי **הכלב היהודי** / אשר קרביץ או על פי **קלקידן** / דורית אורגד

9. תארו את הרקע ההיסטורי או את הרקע החברתי בספר שקראתם ("הכלב היהודי או "קלקידן"), והסבירו את התרומה של הרקע הזה לבניית משמעות הספר.

בהצלחה!